

Recente vondst van steenmarter in Zeeuws-Vlaanderen

Sim Broekhuizen & Gerard J.D.M. Müskens

Over het voorkomen van de steenmarter in Zeeuws-Vlaanderen is betrekkelijk weinig bekend. Gedocumenteerde waarnemingen ontbraken tot voor kort geheel. Ongedocumenteerde waarnemingen duiden er echter op dat het gebied sinds lang tot het areaal van de soort heeft behoord. Een recente vondst geeft aan dat dit nog steeds of opnieuw het geval is.

De steenmarter breidt in het oosten van Nederland zijn areaal uit. Geldt dit inmiddels ook voor Vlaanderen? *Foto Dirk Criel.*

Oude meldingen

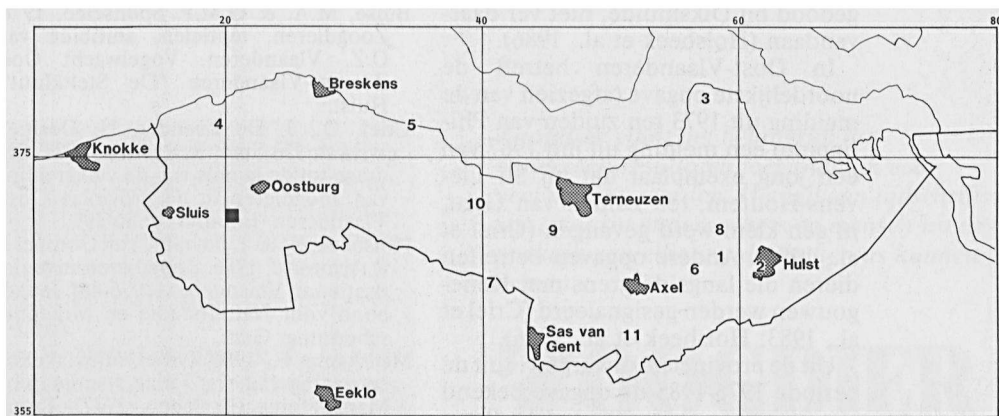
Naar de verspreiding van de steenmarter *Martes foina* is vroeger maar heel weinig systematisch onderzoek gedaan. Dat geldt ook voor Zeeuws-Vlaanderen. Het best zijn we geïnformeerd over oostelijk Zeeuws-Vlaanderen, dank zij de nasporingen van Buise & Sponselee (1978; in het navolgende aangeduid als: B & S '78). In ons archief hebben we de volgende opgaven (zie figuur 1):

Betrouwbaarheid

In hoeverre al deze opgaven werkelijk steenmarters hebben betroffen, is onzeker. Zelf hebben we de steenmarter leren kennen als een uitgesproken nachtdier, dat alleen in de zomermaanden ook in de schemering actief is en dat dus overdag maar zelden kan worden waargenomen. Verwisseling met andere marterachtigen, zoals hermelijn, bunzing en Amerikaanse nerts of zelfs de meer dag-actieve boom-marter, is niet helemaal uit te sluiten. Volgens Holsbeek et al. (1986) werd in mei 1985 bij Knokke, niet ver van Cadzand, een dode boommarter aangetroffen en in 1978 zou een exemplaar gezien zijn bij Eeklo.

In het algemeen worden jonge steenmarters in maart of april geboren (Schmidt, 1943). De lengtegroei is na vijf maanden nagenoeg voltooid (Maaskamp, 1986). Dit doet een vraagteken zetten bij de waarneming van de vier zeer jonge steenmarters die in augustus 1973 ten zuiden van Philippine zouden zijn gezien.

- 1 1920-1930: steenmarters zouden zijn voorgekomen op en nabij het Groot Eiland, ten westen van Hulst (B & S '78);
- 2 1932/1933: vangst van vier jongen uit een nest te Hulst; géén ouderdieren gezien (B & S '78);
- 3 vóór of omstreeks 1940: een 'vermoedelijke' steenmarter gezien te Kreverhille bij Ossenisse (B & S '78);
- 4 1947-1957: herhaaldelijk een exemplaar gezien bij een takkenhoop tussen Cadzand en Nieuwvliet; nooit iets van jongen waargenomen (T.A. Vermeulen, archief RIN);
- 5 1957: een exemplaar gevangen bij Hoofdplaat (gemeentedossier RIVON);
- 6 rond 1966: een exemplaar zou zijn gezien nabij Kijkuit, tussen Axel en Hulst (B & S '78);
- 7 augustus 1973: vier nog zeer jonge dieren gezien ten zuiden van Philippine, juist op Belgisch gebied (B & S '78);
- 8 voorjaar 1975: een exemplaar zou zijn gesignaleerd in een landbouwschuur in de Groot Cambronpolder nabij Vogelwaard (B & S '78);
- 9 maart 1977: een exemplaar levend gevangen in een klem in een boomgaard in de Klein Zevenaarpolder bij Terneuzen (B & S '78);
- 10 juli 1977: volwassen exemplaar met twee jongen gezien op bouwland aan Braakmanweg (B & S '78);
- 11 juli 1979: een exemplaar gezien in een knotwilg bij Zuiddorpe (A. Abrahamse, archief Contactgroep Zoogdierinventarisatie).

Figuur 1. Locaties in Zeeuws-Vlaanderen met opgaven van steenmarters. De nummers verwijzen naar de bespreking in de tekst. Het vierkantje geeft het kilometerblok aan waar in 1990 een doodgereden steenmarter werd gevonden.

Een zekere vondst

Op 5 januari 1990 vond de heer G. Prang te Nieuwvliet langs de weg Oostburg-Sluis, ter hoogte van de brug over het Uitwateringskanaal (atlasblok 54.11, Amersfoort-coördinaten 20.2-370.6) een volgroeide, mannelijke steenmarter (lengte neuspunt tot einde staartwervels 70 cm). Het dier werd door hem opgezet. Helaas ging de bout door een adresseringsfout verloren, maar de schedel kon voor nader onderzoek ter beschikking worden gesteld aan het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN-nr. 90/29). Op grond van de geringe slijtage van het gebit schatten we de leeftijd op ongeveer 2 jaar. Dit betekent dat het dier waarschijnlijk nog niet sexueel actief was. Het is de eerste gedocumenteerde vondst van een steenmarter in Zeeuws-Vlaanderen.

Samenhang met België

Het voorkomen van steenmarters in Zeeuws-Vlaanderen moet eerder in samenhang worden gezien met de verspreiding in België dan met die in Nederland. In Nederland breidt het areaal van de steenmarter zich weliswaar gestaag uit, maar recente meldingen uit het midden en het westen van de provincie Noord-Brabant hebben we nog niet ontvangen.

In Belgisch Vlaanderen moet de steenmarter vroeger algemeen verspreid zijn geweest, maar thans is de soort er erg zeldzaam. In West-Vlaanderen werd in 1972 een exemplaar geschoten bij Koekelare, zuidelijk van Oostende, en in april 1984 werd er een gedood bij Diksmuide, niet ver daarvandaan (Holsbeek et al., 1986).

In Oost-Vlaanderen betreft de noordelijkste opgave (afgezien van de melding uit 1973 ten zuiden van Philippine) een melding uit juli 1967 van een jong exemplaar dat bij St. Lievens-Houtem, ten zuiden van Gent, in een klem werd gevangen (Criel et al., 1983). Andere opgaven betreffen dieren die langs de grens met Henegouwen werden gesignaleerd (Criel et al., 1983; Holsbeek et al., 1986).

Uit de provincie Antwerpen is uit de periode 1976-1985 de opgave bekend van een steenmarter die tussen Boon en Dendermonde, in het uiterste zuidwesten van de provincie werd waargenomen (Holsbeek et al., 1986).

Conclusie

Uit de recente vondst in Zeeuws-Vlaanderen en de ons bekende opgaven van waarnemingen blijkt dat de steenmarter in geheel Vlaanderen nog steeds, zij het slechts af en toe, wordt waargenomen. Op grond van de areaaluitbreiding die zich thans in de Nederlandse provincies Limburg en Noord-Brabant voordoet, is het waarschijnlijk dat ook in België het areaal van de steenmarter zich uitbreidt.

Uit ons onderzoek naar de areaaluitbreiding in Nederland blijkt, dat het front veelal gevormd wordt door jonge mannetjes, waarschijnlijk omdat de territoria van mannetjes in het algemeen veel groter zijn dan die van de vrouwtjes. Wat dat betreft, kan het in 1990 in Zeeuws-Vlaanderen gevonden mannetje evenzeer een indicatie zijn voor een areaaluitbreiding in België, als een aanduiding voor het nog voortbestaan van een autochtone Vlaamse relictpopulatie. In ieder geval is het wenselijk ook in België de voortgang van een mogelijke areaaluitbreiding van de steenmarter met de nodige aandacht te volgen.

Literatuur

- Buise, M.A. & G.M.P. Sponselee, 1978. Zoogdieren, reptielen, amfibieën van O.Z. Vlaanderen. Vogelwacht Oost Zeeuws-Vlaanderen "De Steltkluit", Hulst.
- Criel, D., J. De Laender, N. Desmet, W.M.A. De Smet & R. Joris, 1983. Bijdrage tot de kennis van de verspreiding van zoogdieren in de provincie Oost-Vlaanderen. *Eliomys*, 8: 86-199.
- Holsbeek, L., A. Lefevre, J. Van Gompel & R. Vantorre, 1986. Zoogdieren-inventarisatie van Vlaanderen (1976-85). Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming, Gent.
- Maaskamp, F., 1986. Groei, ontwikkeling en gedrag van vier jonge steenmarters *Martes foina* (Erxleben, 1777). *Lutra*, 29:99-107.
- Schmidt, F., 1943. Naturgeschichte des Baum- und des Steinmarders. Schöps, Leipzig.

De steenmarter die op 5 januari 1990 langs de weg Oostburg-Sluis werd gevonden, opgezet door G. Prang. Foto Sim Broekhuizen.

● We proberen de uitbreiding van het areaal van de steenmarter in Nederland zo goed mogelijk te volgen. Informatie over het voorkomen van steenmarters is daarom steeds erg welkom.

● S. Broekhuizen & G.J.D.M. Müskens, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Kemperbergerweg 67, NL-6816 RM Arnhem, telefoon 085-452991.

Zoogdier vindt het belangrijk dat onderzoeksresultaten toegankelijk voor veel mensen worden. Het wil een tijdschrift zijn, waarin onderzoekers en mensen uit de praktijk van elkaars ideeën kennis kunnen nemen.

ZOOGDIER

*hèt tijdschrift voor
bescherming en studie van
zoogdieren.*

